

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Полтавський державний медичний університет

Кафедра психіатрії, наркології та медичної психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор закладу вищої освіти з
наукової роботи ПДМУ
професор Ігор КАЙДАШЕВ
«30» вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ

(повна назва навчальної дисципліни)

для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які
навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія»,
«Громадське здоров'я», «Біологія»

Галузі знань: **22 – Охорона здоров'я, 09 - Біологія**
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальності: **222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 229 – Громадське
здоров'я, 091 – Біологія**
(шифр і назва спеціальності)

Полтава – 2023

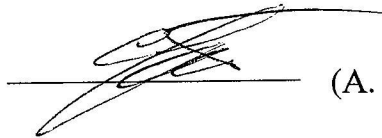
Робоча програма дисципліни «Психологія спілкування» для здобувачів освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-науковими програмами «Медицина», «Стоматологія», «Громадське здоров'я», «Біологія».

«26» серпня 2023 р. – 14 с.

Розробник – к.мед.н., доцент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Борисенко В. В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психіатрії, наркології та медичної психології

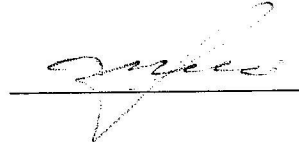
Протокол № 21 від «07» червня 2023р.
Завідувач кафедри

(А. М. Скрипников).

Робоча програма затверджена на засіданні Вченої ради ПДМУ

Протокол № 1 від «30» 08 2023 р.
Секретар вченої ради

(В. Л. Філатова).

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Психологія спілкування» є складовою освітньо-наукових програми підготовки фахівців за третім рівнем вищої освіти «Медицина», «Стоматологія», «Громадське здоров'я» за спеціальностями 222 – Медицина, 221 – Стоматологія, 229 – Громадське здоров'я, 091 – Біологія.

Дана дисципліна є вибірковою.

Викладається у I семестрі 1 року навчання в обсязі – 30 год (*1 кредит ECTS*) зокрема: *лекції – 10 год., практичні 10 год., самостійна робота – 10 год.*

У курсі передбачено *Ізмістовий модуль та підсумкове модульне заняття*.
Завершується дисципліна – заліком.

Мета дисципліни – формування наукового мислення на основі теоретичних знань та практичної підготовки, оновлення, поглиблення ключових професійних компетентностей, а також вільного спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я.

Завдання:

Трактувати визначення спілкування, діяльності, суспільних відносин.

Диференціювати когнітивний, афективний, контактний аспекти спілкування.

Аналізувати засоби спілкування.

Диференціювати поняття міжособистісне спілкування, рольове спілкування, соціальна позиція, соціальний статус, ритуальне спілкування, імперативне спілкування.

Трактувати функції спілкування.

Пояснювати значення спілкування як людської потреби: афіліація, соціальна підтримка, самотність, емоційна ізоляція, атракція.

Пояснювати зворотний зв'язок при спілкуванні.

Визначати види спілкування та його функції

Вирізняти поняття контакт, просторовий контакт, контакт зацікавленості,, мотив, інтерес, контакт обміну.

Структура курсу

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

індивідуально-психологічні відмінності особистості за їхніми проявами у діяльності та спілкуванні.

вміти:

Трактувати визначення спілкування, діяльності, суспільних відносин.

Диференціювати когнітивний, афективний, контактний аспекти спілкування

Аналізувати засоби спілкування

Диференціювати поняття міжособистісне спілкування, рольове спілкування, соціальна позиція, соціальний статус, ритуальне спілкування, імперативне спілкування.

Трактувати функції спілкування

Пояснювати значення спілкування як людської потреби: афіліація, соціальна підтримка, самотність, емоційна ізоляція, атракція.

Пояснювати зворотний зв'язок при спілкуванні.

Визначати види спілкування та його функції

Вирізняти поняття контакт, просторовий контакт, контакт зацікавленості,,

Місце дисципліни *(в структурно-логічній схемі підготовки фахівців відповідного напрямку).*

Дисципліна «Психологія спілкування» євходить до циклу дисциплін оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями. Місце дисципліни визначається її структурно-логічним зв'язком з іншими дисциплінами, зокрема: історією та філософією науки, теорією пізнання у біомедицині, педагогікою та психологією вищої освіти, психіатрією, медичною психологією та іншими.

Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за циклами наведено нижче.

Дисципліни підготовки в аспірантурі:

- I. Цикл оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:
 - 1. Історія та філософія науки;
 - 2. Біоетика;
 - 3. Біоінформатика;
 - 4. Психологія спілкування;
 - 5. Психологія та педагогіка вищої школи;
 - 6. Теорія пізнання у біомедицині;
- II. Іноземна мова:
 - 1. Англійська мова (прогресивний рівень);
 - 2. Курс англійської / німецької мови наукового спілкування.
- III. Цикл набуття універсальних навичок дослідника:
 - 1. Методологія наукового і патентного пошуку;

- 2. Медична статистика;
- 3. Клінічна імунологія;
- 4. Клінічна епідеміологія;
- 5. Молекулярна біологія;
- 6. Курс академічної доброчесності.
- IV. Спеціальність:
- 1. трансляційна медицина / Інтегративна стоматологія / Інтегративна педіатрія / Інтегративна біологія / Громадське здоров'я;
- 2. Спецпредмет).

Контроль знань і розподіл балів, які отримують аспіранти.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Оцінювання за формами контролю¹: (як приклад)

	ЗМІ		ЗМ XX	
	Min. – 59 балів	Max. – 100 бали	Min. – 59 бали	Max. – 100 балів
Усна відповідь	2	4	2	4
Індивідуальна робота	10	20	10	20

Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 60 балів для одержання іспиту/заліку обов'язково (слід зазначити умови, які висуває лектор).

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль1	Змістовий модуль2	іспит / залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	60	60	60	60
Максимум	100	100	100	100

При цьому, кількість балів:

- 1-34 відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;
- 35-59 відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;
- 60-64 відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- 65-74 відповідає оцінці «задовільно»;
- 75 - 84 відповідає оцінці «добре»;
- 85 - 89 відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- 90 - 100 відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності (за умови іспиту)
умови заліку)

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
90 – 100	5	відмінно
85 – 89	4	добре
75 – 84		
65 – 74	3	задовільно

Шкала відповідності (за

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою
90 – 100	Зараховано
85 – 89	
75 – 84	
65 – 74	
60 – 64	
1 – 59	не зараховано

60 – 64		
35 – 59	2	не задовільно
1 – 34		

Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна (ОК)

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних компетентностей компетентностей:

загальних:

ЗК4 - вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому;

фахових:

ФК6 - знати: індивідуально-психологічні відмінності особистості за їхніми проявами у діяльності та спілкуванні. вміти: Тракувати визначення спілкування, діяльності, суспільних відносин. Диференціювати когнітивний, афективний, контактний аспекти спілкування Аналізувати засоби спілкування Диференціювати поняття міжособистісне спілкування, рольове спілкування, соціальна позиція, соціальний статус, ритуальне спілкування, імперативне спілкування. Тракувати функції спілкування Пояснювати значення спілкування як людської потреби: афіліація, соціальна підтримка, самотність, емоційна ізоляція, атракція. Пояснювати зворотний зв'язок при спілкуванні. Визначати види спілкування та його функції Вирізняти поняття контакт, просторовий контакт, контакт зацікавленості.

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна

Дисципліна забезпечує набуття здобувачами наступних програмних результатів навчання:

ПРН 8. Управляти роботою колективу студентів, колег, міждисциплінарної команди. Організовувати навчання учасників освітнього процесу при виконанні наукової та освітньої діяльності та впливати на їх соціальний розвиток.

ПРН 9. Оцінювати ефективність освітнього процесу, рекомендувати шляхи його удосконалення.

ПРН 10. Використовувати етичні принципи в роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами, дотримуватися наукової етики. Демонструвати академічну доброчесність та діяти відповідально щодо достовірності отриманих наукових результатів.

Відповідність Національній рамці кваліфікацій

Знання:

- концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності;

Уміння/навички:

- спеціалізовані уміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики;

- започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності;

- **критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей**

Комунікація:

- вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому;

- використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях;

Відповідальність і автономія:

- демонстрація значної авторитетності, інноваційності, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності;

- здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Код	НАЗВА КУРСУ	Кількість учбових годин			
		Лекції	Практичні заняття	Самостій на робота	Всього
01.	Теоретико-методологічні передумови дослідження спілкування.	0	0	2	2
02.	Психодіагностика особливостей вербального та невербального спілкування. Психотренінг навичок спілкування.	0	2	0	2
03.	Психологічні особливості вербальної комунікації.	0	0	2	2
04.	Психодіагностика рівня конфліктності. Психотренінг навичок спілкування.	0	2	0	2
05.	Характеристика людини за першим враженням. Психотренінг навичок спілкування.	0	2	0	2
06.	Психодіагностика комунікативної культури медика.	0	2	0	2
07.	Сутність міжособистісної комунікації.	0	0	2	2
08.	Особливості міжособистісного спілкування лікаря та хворого.	0	2	0	2
09.	Психологічні особливості комунікативного процесу з особами, які перенесли психотравми	0	0	2	2
10.	Мистецтво діалогу. Діалогічне спілкування.	0	0	2	2
11.	Форми поведінки людини у взаємодії.	2	0	0	2
12.	Візуальна психодіагностика.	2	0	0	2
13.	Конфліктне спілкування.	2	0	0	2
14.	Спілкування і манера поведінки лікаря.	2	0	0	2
15.	Слово лікаря, відвертість з хворим.	2	0	0	2
	Разом.	10	10	10	30

ТЕМА 1. Теоретико-методологічні передумови спілкування (2 год.)

Завдання для самостійної роботи (2 год.):

Структура спілкування.

Функції спілкування: інформаційно-комунікативна, регуляційно-комунікативна, афективно-комунікативна.

Види спілкування: необхідне, бажане, нейтральне, небажане, міжособистісне, масове, монологічне, діалогічне, гуманістичне, довготривале, короткочасне, конфліктне.

Рекомендована література:

1. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
3. **The Psychology of Language and Communication** By Geoffrey Beattie, Andrew W Ellis DOI <https://doi.org/10.4324/9781315187198>
4. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. — Полтава, 2017. — 271с.
5. Тимофієва М.П. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти України / Тимофієва М.П., Борисюк А.С., Павлюк О.І. — Чернівці, 2019. — 100 с.
6. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Спис Гіппократа: основи психології спілкування для медичних працівників / В.Л.Зливков, С.О. Лукомська. — Ніжин: Видавець ІПІ Лисенко М.М.; К., 2017. — 208 с.
7. **History and Systems of Psychology** 8th edition (current edition) James F. Brennan , Catholic University of America, Washington DC, Keith A. Houde , Ave Maria University, Florida 2022 DOI <https://doi.org/10.1017/9781009042895>
8. Вплив соціальної ізоляції на психоемоційну сферу доглядачів за пацієнтами з деменцією в період пандемії COVID-19 / О. В. Орлова, Л. В. Животовська, Л. А. Боднар, В. В. Борисенко // International scientific and practical conference «Medicine and Health Care in Modern Society: Topical Issues and Current Aspects», February 26-27, 2021. Lublin, Republic of Poland: Medical University of Lublin. — P.113-116.
8. Focus on sleep problems in patients with somatoform disorders / A. Skrypnikov et all // Світ медицини та біології. - 2019. - №3. - С. 147-152.

ТЕМА 2. Психодіагностика особливостей вербального та невербального спілкування. Психотренінг навичок спілкування. (2 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Поняття невербальної комунікації.

Оптико-кінетична, проксе́мічна, паралінгвістична та інші знакові системи. Проксе́міка.

Розміщення учасників взаємодії за прямокутним столом.

Кін, кіне́ма, кінофо́рми.

Особливості вияву емоцій людини через невербальне спілкування.

Рекомендована література:

1. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. — Полтава, 2017. — 271с.
3. В. Г. Воронкова Етика ділового спілкування: навч.посібник / В. Г. Воронкова, А. Г. Беліченко, В.В. Мельник. - Львів: Магнолія 2019. - 312 с.
4. Комунікації в охороні здоров'я [монографія]/ М.А. Знаменська, Г.О. Слабкий, Т.К. Знаменська — Київ, 2019. - 194 с.
5. Психогенні психічні розлади / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков : навч.-метод. посіб. — К. : ВСВ «Медицина», 2021. — 208 с.
6. Body dysmorphophobic disorder and other non-psychotic mental disorders in persons with cosmetic defects and deformities of the nose / L.A. Bodnar, L.V. Zhyvotovska, A.M. Skrypnikov, V.V. Borysenko, O.A. Kazakov, V.A. Bodnar // Wiadomosci lekarskie. — 2021 — Vol. 74(6) — P.1414-1419.
7. Social Inclusion and Mental Health Jed Boardman, Helen Killaspy, Gillian Mezey. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781911623601>

ТЕМА 3. Психологічні особливості вербальної комунікації. (2 год.)

Завдання для самостійної роботи (2 год.):

Компоненти вербальної комунікації.

Говоріння. Культура говоріння мовця. Мистецтво висловлюватися.

Слухання. Культура слухання. Рефлексивне слухання. Нерефлексивне слухання. Рефлексивні запитання. Критичне слухання. Емпатійне слухання.

Рекомендована література:

1. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. — Полтава, 2017. — 271с.
3. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. — Київ: Центр учбової літератури, 2015. — 334 с.
4. **Clinical Topics in Teaching Psychiatry** Edited by Sarah Huline-Dickens. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009053938>

5. Вплив соціальної ізоляції на психоемоційну сферу доглядачів за пацієнтами з деменцією в період пандемії COVID-19 / О. В. Орлова, Л. В. Животовська, Л. А. Боднар, В. В. Борисенко // International scientific and practical conference «Medicine and Health Care in Modern Society: Topical Issues and Current Aspects», February 26-27, 2021. Lublin, Republic of Poland: Medical University of Lublin. – P.113-116.
6. Focus on sleep problems in patients with somatoform disorders / A. Skrypnikov et al // Світ медицини та біології. - 2019. - №3. - С. 147-152.
7. Лікар і пацієнт у діагностичному процесі (психологічні аспекти) / А.М. Скрипніков, Л.О. Герасименко, Р.І. Ісаков, П.В. Кидонь // Практикуючий лікар. – 2021. – Т. 10, № 1. – С. 73–77.
8. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. – Полтава, 2017. – 271с.

ТЕМА 4. Психодіагностика рівня конфліктності. Психотренінг навичок спілкування. (2 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Поняття конфлікту. Психологічні засади виникнення конфліктів.

Стадії розвитку конфлікту. Сторони конфлікту. Об'єкт конфлікту.

Деструктивний та конструктивний конфлікт.

Особливості поведінки в конфліктній ситуації.

Соціальні дилеми. Вирішення соціальних дилем.

Рекомендована література:

1. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. – Полтава, 2017. – 271с.
3. Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Ісаков Р.І. Перинатальна психологія - Полтава, 2017. – 156 с.
4. Медична психологія : підручник / С.Д. Максименко, Я.В. Цехмістер, І.А. Коваль, К.С. Максименко ; за загальною ред. С.Д. Максименка. – 2-е вид. – К. : Слово, 2014. – 516 с.
5. Особливості діагностики, терапії та медико-психологічної реабілітації вимушених переселенців з зони бойових дій, хворих на посттравматичний стресовий розлад. Методичні рекомендації / Спіріна І.Д., Леонов С.Ф., Рокутов С.В. та ін. – К., 2015. - 28 с.
6. Encyclopedia of Communication Theory.” *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, vol. 15, no. 4, 2013, pp. 84–85, web.stanford.edu/~bailenso/papers/icae-psychology, 10.9790/0837-1548485. Accessed 28 Aug. 2021.

7. Соціальна психологія особистості і спілкування [Електронний ресурс] // Библиотека онлайн © 2006-2022 – DOI <https://readbookz.net/books/174.html>

ТЕМА 5 Характеристика людини за першим враженням. Психотренінг навичок спілкування. (2 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Ефект ореолу або "галоефект".

Ефект "первинності та "новизни".

Три схеми формування першого враження про людину.

Виникнення помилкових уявлень про перше враження про людину.

Рекомендована література:

1. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. – Полтава, 2017. – 271с.
3. Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. С. Корольчук. — К. : Ніка Центр, 2007. — 400 с.
4. Encyclopedia of Communication Theory.” *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, vol. 15, no. 4, 2013, pp. 84–85, web.stanford.edu/~bailenso/papers/icae-psychology, 10.9790/0837-1548485. Accessed 28 Aug. 2021.
5. Association between emotional-volitional dysfunction and features of aggression or hostility in mens with different forms of substance addictions: a cross-sectional study / L. V. Zhyvotovska, D. I. Boiko, N. V. Kadzhaia, A. D. Shkodina, I.V. Demianenko, V.V. Borysenko // *Wiadomosci Lekarskie*. – 2020. – Vol. 73 (6). – P.1129 – 1133.
6. Body dysmorphophobic disorder and other non-psychotic mental disorders in personswith cosmetic defects and deformities of the nose / L.A. Bodnar, L.V. Zhyvotovska, A.M. Skrypnikov, V.V. Borysenko, O.A. Kazakov, V.A. Bodnar // *Wiadomosci lekarskie*. – 2021 – Vol. 74(6) – P.1414-1419.
7. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 334 с.
8. **Clinical Topics in Teaching Psychiatry** Edited by Sarah Huline-Dickens. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009053938>

ТЕМА 6 Психодіагностика комунікативної культури медика. (2 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Значення паралінгвістичної та екстралінгвістичної знакової системи у спілкуванні з хворим. Невміння оперувати лікарем граматичним значенням слова.

Поняття ятрогенного захворювання.

Причини, шляхи запобігання ятрогенії.

Значення слова лікаря на надію на видужання хворого.

Рекомендована література:

1. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. — Полтава, 2017. — 271с.
3. Комунікації в охороні здоров'я [монографія]/ М.А. Знаменська, Г.О. Слабкий, Т.К. Знаменська — Київ, 2019. - 194 с.
4. Психогенні психічні розлади / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков : навч.-метод. посіб. — К. : ВСВ «Медицина», 2021. — 208 с.
5. Галіяш Н. Комунікативні навички в медицині : посіб. / Наталія Галіяш, Наталія Петренко, Наталія Бількевич. — Тернопіль : ТДМУ, 2019. — 132 с
6. Медична психологія: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів // .М.Кожина, Г.О. Самардакова, І.Ф. Терьошина, Т.М. Радченко, І.М. Стрельнікова, К.О. Зеленська, Л.М. Гайчук — 2018р., 131 с.
7. **Social Inclusion and Mental Health** Jed Boardman, Helen Killaspy, Gillian Mezey. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781911623601>

ТЕМА 7 Сутність міжособистісної комунікації. (2 год.)

Завдання для самостійної роботи (2 год.):

Поняття комунікації.

Специфіка міжособистісної комунікації. Поліфункціональність комунікації.

Види та форми комунікації. Аксіальна та ретивна комунікації. Масова організована комунікація.

Комунікативний простір міжособистісних відносин. Суб'єкти комунікації.

Спільна комунікативна дія. Зворотний зв'язок. Спільне інформаційне поле

Рекомендована література:

1. Філоненко М . М . Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. — Полтава, 2017. — 271с.
3. Медична психологія: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів // .М.Кожина, Г.О. Самардакова, І.Ф. Терьошина, Т.М. Радченко, І.М. Стрельнікова, К.О. Зеленська, Л.М. Гайчук — 2018р., 131 с.

4. Аналіз сімейного здоров'я при шизофренії в одного з батьків / Л.В. Животовська, О.А. Казаков, В.В. Борисенко // Медична психологія, 2015 10, № 3 с.48-51
5. Association between emotional-volitional dysfunction and features of aggression or hostility in mens with different forms of substance addictions: a cross-sectional study / L. V. Zhyvotovska, D. I. Boiko, N. V. Kadzhaia, A. D. Shkodina, I.V. Demianenko, V.V. Borysenko // Wiadomosci Lekarskie. – 2020. – Vol. 73 (6). – P.1129 – 1133.
6. Focus on sleep problems in patients with somatoform disorders / A. Skrypnikov et all // Світ медицини та біології. - 2019. - №3. - С. 147-152.
7. Лікар і пацієнт у діагностичному процесі (психологічні аспекти) / А.М. Скрипніков, Л.О. Герасименко, Р.І. Ісаков, П.В. Кидонь // Практикуючий лікар. – 2021. – Т. 10, № 1. – С. 73–77.
8. Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Ісаков Р.І. Перинатальна психологія - Полтава, 2017. – 156 с.
9. Медична психологія : підручник / С.Д. Максименко, Я.В. Цехмістер, І.А. Коваль, К.С. Максименко ; за загальною ред. С.Д. Максименка. – 2-е вид. – К. : Слово, 2014. – 516 с.
10. **Clinical Topics in Teaching Psychiatry** Edited by Sarah Huline-Dickens. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009053938>

ТЕМА 8 Особливості міжособистісного спілкування лікаря та хворого.
(2 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Поняття етики спілкування.

Прояви провини, сорому, каяття, співпереживання.

Рівність у спілкуванні лікаря та хворого.

Емпатія, як основний психологічний компонент лікарського спілкування.

Рекомендована література:

1. Філоненко М . М . Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. – Полтава, 2017. – 271с.
3. Медична психологія: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів // .М.Кожина, Г.О. Самардакова, І.Ф. Терьошина, Т.М. Радченко, І.М. Стрельнікова, К.О. Зеленська, Л.М. Гайчук – 2018р., 131 с.
4. Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Ісаков Р.І. Перинатальна психологія - Полтава, 2017. – 156 с.
5. Психогенні психічні розлади / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков : навч.-метод. посіб. – К. : ВСВ «Медицина», 2021. – 208 с.

6. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 334 с.
7. Бронікова С. Практики комунікативної культури в медичному закладі. Пацієнт-центрований підхід, 2020. — 72 с
8. Medical psychology. State National Textbook / I.D. Spirina, I.S. Vitenko, O.K. Napreenko et al. – Dnipropetrovsk: 2015. – 376 с
9. **Social Inclusion and Mental Health** Jed Boardman, Helen Killaspy, Gillian Mezey. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781911623601>

ТЕМА 9 Психологічні особливості комунікативного процесу з особами, які перенесли психотравми (2 год.)

Завдання для самостійної роботи (2 год.):

Поняття психотравми та її різновиди. Психологічні особливості психотравми військового часу. Типи реагування на психотравму, та психологічні механізми захисту. Прийоми саморегуляції травматичних переживань.

Рекомендована література:

1. Філоненко М . М . Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. The Psychology of Language and Communication By Geoffrey Beattie, Andrew W Ellis DOI <https://doi.org/10.4324/9781315187198>
3. Савенкова Л.О. Психологія спілкування: навч. посіб. / [Л. О. Савенкова та ін.]; за заг. ред. Л.О. Савенкової; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ КНЕУ, 2015. - 309 с.
4. Психогенні психічні розлади / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков : навч.-метод. посіб. – К. : ВСВ «Медицина», 2021. – 208 с
5. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / І.Я. Губенко, О.С. Карнацька, О.Т. Шевченко. — 2-е вид., переробл. і допов. – К., 2018. – 392 с.
6. Періг І.М. Психологія спілкування / Методичний посібник для самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності “Психологія”, “Практична психологія”. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. – 25 с.
7. Комунікативні навички лікаря. Конспект лекцій / заг. ред. О.С.Чабан. – К.: LAT&K, 2017. – 152 с.
8. Комунікації в охороні здоров'я [монографія]/ М.А. Знаменська, Г.О. Слабкий, Т.К. Знаменська – Київ, 2019. - 194 с.

9. Скрипніков А.М., Животовська Л.В., Бойко Д.І., Гринь К.В., Єфімова С.М.. Основи психотравматології: медико-психологічні аспекти реабілітації: Навчально-методичний посібник – Полтава, 2021. – 152с.
10. Герасименко Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. Психогенні психічні розлади: Навчально-методичний посібник К.:ВСВ «Медицина», 2021. – 208с.
11. Association between emotional-volitional dysfunction and features of aggression or hostility in mens with different forms of substance addictions: a cross-sectional study / L. V. Zhyvotovska, D. I. Boiko, N. V. Kadzhaia, A. D. Shkodina, I.V. Demianenko, V.V. Borysenko // Wiadomosci Lekarskie. – 2020. – Vol. 73 (6). – P.1129 – 1133.

ТЕМА 10. Мистецтво діалогу. Діалогічне спілкування. (2 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Поняття мови та мовлення. Відмінність спілкування тварин та людей.

Наймодніші мови світу. Види мов: тверді та м'які, внутрішня та зовнішня, письмова, діалогічні, монологічна.

Паралінгвістична та екстралінгвістична характеристики мови. Тембр, дикція, тон, висота, швидкість, темп летючість, мелодійність мови.

Рекомендована література:

1. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник (ВНЗ І—ІІІ р. а.) / І.Я. Губенко, О.С. Карнацька, О.Т. Шевченко. — 2-е вид., переробл. і допов. — К., 2018. — 392 с.
2. Періг І.М. Психологія спілкування / Методичний посібник для самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності “Психологія”, “Практична психологія”. — Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. — 25 с.
3. Тимофієва М.П. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти України / Тимофієва М.П., Борисюк А.С., Павлюк О.І. — Чернівці, 2019. — 100 с.
4. Психологія спілкування: навч. посіб. / [Л. О. Савенкова, В. В. Сгадова, Л. Л. Борисенко та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Савенкової. — К. : КНЕУ, 2015. — 309 с.
5. Тимофієва М.П. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти України / Тимофієва М.П., Борисюк А.С., Павлюк О.І. — Чернівці, 2019. — 100 с.
6. В. Г. Воронкова Етика ділового спілкування: навч.посібник / В. Г. Воронкова, А. Г. Беліченко, В.В. Мельник. - Львів: Магнолія 2019. - 312 с.
7. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія: навчально-методичний посібник / Т. Ф. Матвійчук. — Львів , «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. - 76 с.

8. Medical psychology. State National Textbook / I.D. Spirina, I.S. Vitenko, O.K. Napreenko et al. – Dnipropetrovsk: 2015. – 376 с
9. Вплив соціальної ізоляції на психоемоційну сферу доглядачів за пацієнтами з деменцією в період пандемії COVID-19 / О. В. Орлова, Л. В. Животовська, Л. А. Боднар, В. В. Борисенко // International scientific and practical conference «Medicine and Health Care in Modern Society: Topical Issues and Current Aspects», February 26-27, 2021. Lublin, Republic of Poland: Medical University of Lublin. – P.113-116.
10. Лікар і пацієнт у діагностичному процесі (психологічні аспекти) / А.М. Скрипніков, Л.О. Герасименко, Р.І. Ісаков, П.В. Кидонь // Практикуючий лікар. – 2021. – Т. 10, № 1. – С. 73–77.
11. Encyclopedia of Communication Theory.” IOSR Journal of Humanities and Social Science, vol. 15, no. 4, 2013, pp. 84–85, web.stanford.edu/~bailenso/papers/icae-psychology, 10.9790/0837-1548485. Accessed 28 Aug. 2021.
12. Соціальна психологія особистості і спілкування [Електронний ресурс] // Библиотека онлайн © 2006-2022 – DOI <https://readbookz.net/books/174.html>
13. Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. С. Корольчук. — К. : Ніка Центр, 2007. — 400 с.

ТЕМА 11. Форми поведінки людини у взаємодії. (2 год.)

Лекція: Форми поведінки людини у взаємодії. (2 год.)

Основні параметри міжособистісних відносин.

Форми поведінки особистості у міжособистісній взаємодії.

Вікові, гендерні та інші особливості міжособистісній взаємодії

Деструктивні форми взаємодії: агресія, фрустраційні теорії агресії.

Упередження. Обман. Егоїзм.

Конфліктна взаємодія.

Взаємодія на рівні дружби і любові. Альтруїстична поведінка у взаємодії.

Контрольні запитання та завдання:

1. Які виділяють форми поведінки особистості у міжособистісній взаємодії.
2. Охарактеризуйте основні деструктивні форми взаємодії.
3. Конфлікт, як одна з форм взаємодії.

ТЕМА 12. Візуальна психодіагностика (2 год.)

Лекція: Візуальна психодіагностика. (2 год.)

Поняття про візуальну психодіагностику та її психофізіологічні основи.

Конституційні типології людини.

Практичне застосування візуальної психодіагностики.

Гендерні, вікові та національні особливості зовнішності в рамках візуальної психодіагностики.

Мова тіла і його рухів – основа візуальної психодіагностики.

Контрольні запитання та завдання:

1. Охарактеризуйте френологію, як один із напрямків фізіономічного вивчення людини.
2. Типології темпераменту і характеру.
3. Візуальна психодіагностика в рамках тілесно-орієнтованої психотерапії.
4. Охарактеризуйте жести, як сигнали невербальної комунікації.
5. Мімічні реакції як форма емоційних проявів людини.

ТЕМА 13. Конфліктне спілкування. (2 год.)

Лекція: Конфліктне спілкування. (2 год.)

Поняття про конфлікт

Елементи, типи та динаміка конфлікту

Суб'єкти конфлікту та особливості поведінки в конфліктній ситуації.

Маніпулятивна і актуалізаторські моделі спілкування.

Технології виходу з конфлікту.

Контрольні запитання та завдання:

1. Основні ознаки та типи конфлікту.
2. Хто може виступати суб'єктами конфлікту.
3. Ознаки маніпулятивної поведінки.
4. Охарактеризуйте актуалізаторські моделі спілкування.
5. Можливі варіанти вирішення конфлікту.

ТЕМА 14. Спілкування і манера поведінки лікаря. (2 год.)

Лекція: Спілкування і манера поведінки лікаря. (2 год.)

Психологічні аспекти спілкування лікаря з хворим.

Соціально-психологічний портрет лікаря.

Емпатія як основна психологічна риса лікаря, проблеми професійного вигорання.

Діагностика та профілактика професійного вигорання.

Особливості особистості пацієнта.

Контрольні запитання та завдання:

1. Типи поведінки лікаря в спілкуванні із хворим.
2. Поняття емпатії та її роль в професійній діяльності лікаря

3. Особливості професійного вигорання в лікарській діяльності.
4. Профілактика професійного вигорання.

ТЕМА 15. Слово лікаря, відвертість з хворим. (2 год.)

Лекція: Слово лікаря, відвертість з хворим. (2 год.)

Вплив вербальної комунікації з лікарем на особистість хворого.

Плацебо-ефект в лікарській практиці.

Професійна комунікативна компетентність лікаря.

Типи психологічної установки в спілкуванні та їх вплив на лікувально-діагностичний процес.

Типові ефекти про лікаря, що виникають в спілкуванні з хворим.

Психологічні бар'єри взаємодії лікаря з хворим, їх причини та варіанти усунення.

Контрольні запитання та завдання:

1. Мотиви звернення за медичною допомогою..
2. Типи психологічних установок.
3. Типові ефекти про лікаря.
4. Основні причини виникнення психологічних бар'єрів в лікарській практиці.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Філоненко М . М . Психологія спілкування. Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2018. — 240 с.
2. **The Psychology of Language and Communication** By Geoffrey Beattie, Andrew W Ellis DOI <https://doi.org/10.4324/9781315187198>
3. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. – Полтава, 2017. – 271с.
4. Савенкова Л.О. Психологія спілкування: навч. посіб. / [Л. О. Савенкова та ін.]; за заг. ред. Л.О. Савенкової; Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – Київ КНЕУ, 2015. - 309 с.
5. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / А.В. Курова – Одеса: Фенікс, 2020. – 79 с.

6. Психологія спілкування: навч. посіб. / [Л. О. Савенкова, В. В. Сгадова, Л. Л. Борисенко та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Савенкової. — К. : КНЕУ, 2015. — 309 с.
7. Основи загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування: підручник (ВНЗ I—III р. а.) / І.Я. Губенко, О.С. Карнацька, О.Т. Шевченко. — 2-е вид., переробл. і допов. — К., 2018. — 392 с.
8. Періг І.М. Психологія спілкування / Методичний посібник для самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності “Психологія”, “Практична психологія”. — Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. — 25 с.
9. Тимофієва М.П. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти України / Тимофієва М.П., Борисюк А.С., Павлюк О.І. — Чернівці, 2019. — 100 с.

Допоміжна:

10. В. Г. Воронкова Етика ділового спілкування: навч. посібник / В. Г. Воронкова, А. Г. Беліченко, В.В. Мельник. - Львів: Магнолія 2019. - 312 с.
11. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія: навчально-методичний посібник / Т. Ф. Матвійчук. — Львів, «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. - 76 с.
12. Медична психологія: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів // .М.Кожина, Г.О. Самардакова, І.Ф. Терьошина, Т.М. Радченко, І.М. Стрельнікова, К.О. Зеленська, Л.М. Гайчук — 2018р., 131 с.
13. Ломачинська І.М. Основи корпоративної культури: навч. посіб./ І.М. Ломачинська. — К.: Ун-т "Україна", 2016. — 280 с.
14. Medical psychology. State National Textbook / I.D. Spirina, I.S. Vitenko, O.K. Napreenko et al. — Dnipropetrovsk: 2015. — 376 с
15. Бронікова С. Практики комунікативної культури в медичному закладі. Пацієнт-центрований підхід, 2020. — 72 с
16. Галіяш Н. Комунікативні навички в медицині : посіб. / Наталія Галіяш, Наталія Петренко, Наталія Бількевич. — Тернопіль : ТДМУ, 2019. — 132 с
17. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Спосіб Гіппократа: основи психології спілкування для медичних працівників / В.Л.Зливков, С.О. Лукомська. — Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.; К., 2017. — 208 с.
18. Комунікативні навички лікаря. Конспект лекцій / заг. ред. О.С.Чабан. — К.: LAT&K, 2017. — 152 с.
19. Комунікації в охороні здоров'я [монографія]/ М.А. Знаменська, Г.О. Слабкий, Т.К. Знаменська — Київ, 2019. - 194 с.

20. Психогенні психічні розлади / Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков : навч.-метод. посіб. – К. : ВСВ «Медицина», 2021. – 208 с.
21. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 334 с.
22. **Clinical Topics in Teaching Psychiatry** Edited by Sarah Huline-Dickens. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009053938>
23. **Social Inclusion and Mental Health** Jed Boardman, Helen Killaspy, Gillian Mezey. Cambridge University Press 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781911623601>
24. **History and Systems of Psychology** 8th edition (current edition) James F. Brennan, Catholic University of America, Washington DC, Keith A. Houde, Ave Maria University, Florida 2022 DOI: <https://doi.org/10.1017/9781009042895>
25. Аналіз сімейного здоров'я при шизофренії в одного з батьків / Л.В. Животовська, О.А. Казаков, В.В. Борисенко // Медична психологія, 2015 10, № 3 с.48-51
26. Association between emotional-volitional dysfunction and features of aggression or hostility in mens with different forms of substance addictions: a cross-sectional study / L. V. Zhyvotovska, D. I. Boiko, N. V. Kadzhaia, A. D. Shkodina, I.V. Demianenko, V.V. Borysenko // Wiadomosci Lekarskie. – 2020. – Vol. 73 (6). – P.1129 – 1133.
27. Body dysmorphophobic disorder and other non-psychotic mental disorders in persons with cosmetic defects and deformities of the nose / L.A. Bodnar, L.V. Zhyvotovska, A.M. Skrypnikov, V.V. Borysenko, O.A. Kazakov, V.A. Bodnar // Wiadomosci lekarskie. – 2021 – Vol. 74(6) – P.1414-1419.
28. Вплив соціальної ізоляції на психоемоційну сферу доглядачів за пацієнтами з деменцією в період пандемії COVID-19 / О. В. Орлова, Л. В. Животовська, Л. А. Боднар, В. В. Борисенко // International scientific and practical conference «Medicine and Health Care in Modern Society: Topical Issues and Current Aspects», February 26-27, 2021. Lublin, Republic of Poland: Medical University of Lublin. – P.113-116.
29. Focus on sleep problems in patients with somatoform disorders / A. Skrypnikov et all // Світ медицини та біології. - 2019. - №3. - С. 147-152.
30. Лікар і пацієнт у діагностичному процесі (психологічні аспекти) / А.М. Скрипніков, Л.О. Герасименко, Р.І. Ісаков, П.В. Кидонь // Практикуючий лікар. – 2021. – Т. 10, № 1. – С. 73–77.
31. Скрипніков А.М., Сонник Г.Т., Животовська Л.В., Фисун Ю.О., Шиндер В.В. Медицинская психология. – Полтава, 2017. – 271с.

- 32.Скрипніков А.М., Герасименко Л.О., Ісаков Р.І. Перинатальна психологія - Полтава, 2017. – 156 с.
- 33.Медична психологія : підручник / С.Д. Максименко, Я.В. Цехмістер, І.А. Коваль, К.С. Максименко ; за загальною ред. С.Д. Максименка. – 2-е вид. – К. : Слово, 2014. – 516 с.
- 34.Особливості діагностики, терапії та медико-психологічної реабілітації вимушених переселенців з зони бойових дій, хворих на посттравматичний стресовий розлад. Методичні рекомендації / Спіріна І.Д., Леонов С.Ф., Рокутов С.В. та ін. – К., 2015. - 28 с.
- 35.Кюблер-Росс Э.О смерти и умирании. – К.: София, 2001. – 320 с.
- 36.Encyclopedia of Communication Theory.” *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, vol. 15, no. 4, 2013, pp. 84–85, web.stanford.edu/~bailenso/papers/icae-psychology, 10.9790/0837-1548485. Accessed 28 Aug. 2021.
- 37.Соціальна психологія особистості і спілкування [Електронний ресурс] // Библиотека онлайн © 2006-2022 – DOI <https://readbookz.net/books/174.html>
- 38.Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. С. Корольчук. — К. : Ніка Центр, 2007. — 400 с.

В тому числі й інтернет-ресурси

1. <http://psylib.kiev.ua>
2. <https://readbookz.net/books>

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Визначення поняття «спілкування». Різниця між «спілкуванням» і «комунікацією».
2. Принципи теорії спілкування Б.Ф. Ломова.
3. Соціально-психологічний та загальнопсихологічний аспекти дослідження спілкування.
4. Поняття «спілкування» і «суспільних відносин».
5. Характеристика міжособистісного спілкування.
6. Зв'язок «соціальної позиції» і «соціальної ролі» в спілкуванні? Вплив цього зв'язка на зміст спілкування.
7. Монологічне спілкування, імператив і маніпуляція.
8. Особливості діалогічного спілкування Його творча функція.
9. Роль комунікативно-зв'язуючої функції спілкування в процесі антропосоціогенезу.
10. Афіліація. Значення цього явища для людини.
11. Поняття «соціальної перцепції». Зміст та багатофункціональність цього процесу.
12. Фізіогноміка. Місце фізіогноміки в теорії соціальної перцепції.
13. Теорії типології особистості. Зв'язок з дослідженнями зовнішніх ознак особистості.
14. Візуальна психодіагностика. Її практичне значення.
15. Ефекти сприйняття, які виникають в ситуації першого враження про людину?
16. Сутність «ефекту ореолу». Фактори, що впливають на цей ефект.
17. Характеристика стереотипізації як ефекту міжособистісного сприйняття.
18. Характеристику процесу соціальної перцепції в ситуації діалогічної взаємодії.
19. Роль соціальної рефлексії у соціальній перцепції. Відмінності загальнопсихологічного поняття «рефлексія» і його соціально-психологічного тлумачення як соціальної рефлексії.
20. Зміст феномену «психологічне непідтвердження».